

Od nacionalnih do sektorskih industrijskih odnosa: razvoj događaja u sektorskim industrijskim odnosima u EU-u

Izvršni sažetak

Uvod

Cilj je ove studije, koja se bavi industrijskim odnosima u devet sektora 27 država članica EU-a, istaknuti potencijal uspoređivanja sektorskih industrijskih odnosa te pokazati da se oni uglavnom bitno ne razlikuju među državama. Studija precizno utvrđuje čimbenike koji mogu objasniti različite stupnjeve međunarodnog približavanja u različitim sektorima, a time i potencijal za koordinaciju na razini EU-a u svakom od njih.

U studiji se razmatra položaj sektora unutar brzorastućeg europskog modela višerazinskog upravljanja. Ona propituje načine ostvarivanja interakcije između konfiguracija industrijskih odnosa na sektorskoj razini i sektorskog upravljanja na razini EU-a. Studija prvenstveno upućuje na poveznicu između razvoja europskog sektorskog socijalnog dijaloga (ESSD) i struktura sektorskih industrijskih odnosa u državama članicama EU-a.

Osnivanjem odbora za sektorski socijalni dijalog, koji su od 1998. izradili više od 500 zajedničkih tekstova, sektor je promaknut u posebnu razinu europskog socijalnog dijaloga, postavši ključni element europskog socijalnog modela.

Budući da je sektor važna razina među europskim i nacionalnim razinama te razinama poduzeća, u studiji se pokazuje da njegova organizacija i prekogranična sličnost utječu na kapacitet razvoja i provedbe ESSD-a. To potvrđuje inicijalni pregled izrade sporazuma i tekstova u devet zemalja, iako konkretni uzroci i učinci iziskuju detaljnije istraživanje i to po mogućnosti u više sektora.

Studija se temelji na tri međusobno povezana koraka.

- Njome se ispituje varijabilnost sustava sektorskih industrijskih odnosa po zemljama, kao i varijabilnost sustava nacionalnih industrijskih odnosa po sektoru kako bi se ispitalo pokazuju li gospodarski internacionalizirani sektori usporedivije sustave industrijskih odnosa.

- Analizom klastera studija opisuje i analizira sustave industrijskih odnosa na sektorskoj razini, razrađujući novu klasifikaciju sustava industrijskih odnosa.
- Studija razvija kvalitativno ispitivanje odnosa između sličnosti sustava sektorskih industrijskih odnosa i rezultata ESSD-a.

Politički kontekst

U otprilike polovini država članica EU-a sektor još uvijek predstavlja glavnu razinu kolektivnog pregovaranja i organizacije socijalnih partnera. Sve je veći pritisak za decentralizacijom nacionalnih industrijskih odnosa, no još uvijek nije jasno bi li se to djelomično moglo nadoknaditi razvojem prekogranične koordinacije. To bi se moglo dogoditi u multinacionalnim tvrtkama, u krugovima kolektivnog pregovaranja i na razini EU-a. EU od 1998. razvija okvir za ESSD i u tu je svrhu osnovano 40 odbora za europski socijalni dijalog koji pokrivaju oko 145 milijuna radnika diljem država članica. Sektor je i dalje glavna razina nacionalnog socijalnog dijaloga u većini država članica, a postaje i ključna razina upravljanja na europskoj razini. Iz tog je razloga sve važnije razumjeti sektorsku dinamiku socijalnog dijaloga kako bi se mogli uspoređivati nacionalni razvoji događaja i razumjeti trendovi europskog upravljanja.

Osnovni pokazatelji

Razlike i sličnosti industrijskih odnosa

Pojedine zemlje imaju slične sustave industrijskih odnosa u svim gospodarskim sektorima, pojedine pak imaju vrlo različite sustave IO-a ovisno o sektoru, a pojedini sektori imaju slične sustave IO-a, neovisno o zemlji. Čini se da razina sektorske varijacije nije povezana s različitim tradicionalnim "vrstama" nacionalnih industrijskih odnosa, osim u nordijskim

zemljama koje redom bilježe male varijacije. Zemlje sa sličnim sustavima industrijskih odnosa u sektorima jesu, iznenađujuće, Finska, Malta i Francuska, dok se sustavi industrijskih odnosa u sektorima Poljske, Cipra i Portugala najviše razlikuju. Sektor telekomunikacija pokazuje najveće sličnosti u svih 27 država članica EU-a, a sektor frizerstva i kozmetički sektor najmanje. Konfiguracije industrijskih odnosa više se razlikuju na razini sektora nego na razini zemlje. To znači da su razlike među sektorima unutar iste zemlje češće veće od razlika među zemljama unutar istog sektora.

Čimbenici strategije potiskivanja i privlačenja („push and pull“) sličnosti sektorskih industrijskih odnosa

Analiza čimbenika sličnosti industrijskih odnosa među zemljama pokazala je da su društveno-ekonomski čimbenici poput internacionalizacije sektora (primjerice sektora izloženih međunarodnoj konkurenciji s visokim stupnjem prenosivosti proizvodnih lokacija) povezani sa sličnostima sustava industrijskih odnosa među zemljama. Također, propisi EU-a mogu poticati čimbenike privlačenja, odnosno sličnost sektorskih industrijskih odnosa, ili pak mogu poticati čimbenike potiskivanja, primjerice internacionalizaciju sektora, odnosno sličnosti struktura industrijskih odnosa.

Sustavi industrijskih odnosa među sektorima

Budući da se sustavi industrijskih odnosa u EU27 razlikuju s obzirom na zemlju, ali i s obzirom na sektor, studija je razvila sustav vrsta industrijskih odnosa koji se temelji na postojećim klasifikacijama modela industrijskih odnosa na nacionalnoj razini. Navedene vrste uzimaju u obzir različite dimenzije industrijskih odnosa uočene na sektorskoj razini. Prateći sektorski klastering, čini se da su zemlje s obzirom na vrste sektorskih industrijskih odnosa svrstane u skupine koje se razlikuju od onih kojima pripadaju sukladno tradicionalnim nacionalnim sustavima industrijskih odnosa.

Razmatranjem sektorskih varijacija pri utvrđivanju sličnih vrsta industrijskih odnosa otkriveno je da distribucija vrsta industrijskih odnosa, za razliku od nacionalnih klasifikacija, ne prati "idealne" zemljopisne granice pri razlikovanju nordijskog, južnoeuropskog ili istočnoeuropskog modela. U analizi je otkrivena razlika u prostornoj podjeli vrsta industrijskih odnosa među sektorima izloženim međunarodnoj konkurenciji (slične značajke industrijskih odnosa u EU27) unutar jedne ili dvije velike skupine, i sektorima koji nisu izloženi takvoj konkurenciji. To ukazuje da internacionalizacija

uzrokuje približavanje ili čak stvaranje jedinstvene vrste industrijskih odnosa. U zaštićenim sektorima, naprotiv, uočljiviji su zemljopisni obrasci koji nalikuju tradicionalnim nacionalnim klasifikacijama, što ukazuje na to da sustavi sektorskih industrijskih odnosa više odgovaraju različitim dominantnim nacionalnim modelima.

Sustavi sektorskih industrijskih odnosa i socijalni dijalog na razini EU-a

Ovo izvješće ističe pojedine sektorske značajke industrijskih odnosa koje, čini se, u višerazinskom sustavu utječu na sposobnost upravljanja ESSD-om. Analiza upućuje na to da se sektori sličnih industrijskih odnosa u zemljama povezuju s učinkovitijim ESSD-om. Podaci također ukazuju da značajke određenih industrijskih odnosa na razini sektora mogu olakšati socijalni dijalog na europskoj sektorskoj razini. Niska fragmentiranost aktera, visoka organizacijska gustoća i visoka razina kolektivnog pregovaranja općenito su obilježavali sektore u kojima se ESSD, barem službeno, činio najproduktivnijim, iako ispitivanje ove veze iziskuje detaljnije istraživanje.

Političke smjernice

- S obzirom na to da se sektori više od zemalja razlikuju u pogledu specifičnosti industrijskih odnosa, sektor je vrlo perspektivna razina za proučavanje europskog približavanja industrijskih odnosa i potencijala europskog socijalnog dijaloga.
- Čini se da propisi EU-a koji stimuliraju internacionalizaciju sektora imaju učinak prelijevanja na obrasce sektorskih industrijskih odnosa.
- Izglednije je da će se ESSD razvijati i jačati u sektorima sličnih industrijskih odnosa diljem država članica EU-a.
- Određeni sektori slijede sektorski obrazac industrijskih odnosa i van državnih granica, dok drugi slijede nacionalni obrazac. Suprotno tome, čak i zemlje za koje su svojstveni decentralizirani ili manje koordinirani industrijski odnosi, odnosno većina novih država članica, pokazuju sektorsku raznolikost, a pojedini sektori u tim državama vrlo su organizirani.

Dodatne informacije

Izvješće *Od nacionalnih do sektorskih industrijskih odnosa: razvoj događaja u sektorskim industrijskim odnosima u EU-u* dostupno je na web-stranici <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1110.htm>

Stavroula Demetriades, voditelj istraživanja
stavroula.demetriades@eurofound.europa.eu